

אזרח ותיק ושאיירים

גמלאות אזרח ותיק ושאיירים הן הרובד הראשון של מערכת הפנסיה בישראל. הן מבטיחות למבוטח בגיל הזיקנה ולשאייריו לאחר פטירתו הכנסה בסיסית. בצירוף הפנסיה מעבודה, הרובד השני של מערכת הפנסיה¹, נועדו גמלאות אלה להבטיח לאנשים בעת פרישה וזיקנה רמת חיים סבירה.

קצבאות אזרח ותיק ושאיירים לפי חוק הביטוח הלאומי

קצבת אזרח ותיק

קצבת אזרח ותיק (בעבר קצבת זיקנה) משולמת בגיל הפרישה² על-פי מבחן הכנסות מעבודה ומהון, ובגיל הזכאות³ לכלל המבוטחים באופן אוניברסלי וללא מבחן הכנסות. משנת 2022 גיל הפרישה לנשים עולה בהדרגה במהלך 11 שנים מ-62 ל-65 בהתאם לשנת לידתן⁴. התהליך יסתיים בשנת 2032 עת יגיע הגיל ל-65 לילידות 1970 ואילך. גיל הפרישה לילידות 1961 נדחה ב-8 חודשים ולפיכך הן הגיעו לגיל הפרישה בין ספטמבר 2023 (ילידות ינואר) לאוגוסט 2024 (ילידות דצמבר). ב-2024 היה גיל הפרישה לגברים 67 וגיל הזכאות לגברים ולנשים היה 70. גובה הקצבה הבסיסית ליחיד – 17.7% מהסכום הבסיסי (ב-2024 1,736 ש"ח).

לקצבה הבסיסית משולמות התוספות האלה:

- **תוספת תלויים:** משולמת בעבור בן/בת זוג וילדים התלויים במבוטח/ת (על-פי התנאים בחוק, למשל מבחן הכנסות).
- **תוספת ותק:** משולמת בעבור כל שנת ביטוח. שיעורה 2% מהקצבה לכל שנת ביטוח ולכל היותר 50%.

1 ראו תיבה בפרק זיקנה ושאיירים סקירה שנתית 2007 (פנסיה מקיפה חובה לכלל המשק בישראל).

2 נקרא גם **הגיל המותנה**.

3 נקרא גם הגיל המוחלט.

4 לפירוט גיל הפרישה לנשים לפי שנת לידתן ראו

https://www.btl.gov.il/benefits/old_age/Conditions_of_eligibility/gilMezake/Pages/gilPrisha.aspx

- **תוספת דחיית קצבה:** משולמת למי שדחה את קבלת הקצבה בגילים שבהם נעשה מבחן הכנסות מעבודה או מהון (מגיל הפרישה עד גיל הזכאות). שיעורה 5% מהקצבה בעבור כל שנה של דחיית הקצבה עקב הכנסות ממשלח יד.
- **תוספת למי שמלאו לו 80 שנה:** בשיעור של 1% מהסכום הבסיסי.
- **תוספת השלמת הכנסה:** משולמת למקבלי קצבאות אורח ותיק או שאירים שאין להם הכנסות או שהכנסתם נמוכה עד הסכום המוגדר בחוק. התוספת משולמת בשיעורים שונים לפי הרכב משפחה ולפי שלוש קבוצות גיל: עד 70, 70-79 ו-80 ויותר.

קצבת שאירים

משולמת לשאיריו של המבוטח/ת לאחר הפטירה. אלמן זכאי לקצבה כל עוד יש עימו ילדים או שהוא עומד במבחן הכנסות כנדרש בחוק ואילו אלמנה זכאית לקצבה גם כשאין עמה ילדים וללא תלות בהכנסותיה. לקצבה הבסיסית בגובה 17.7% מהסכום הבסיסי משולמות התוספות האלה:

- **תוספת תלויים:** משולמת בעבור ילדים שהיו תלויים במנוח/ה (על-פי התנאים בחוק).
- **תוספת ותק:** משולמת בעבור כל שנת ביטוח של המנוח/ה ושיעורה 2% מהקצבה לכל שנת ביטוח ולא יותר מ-50%.
- **תוספת בעבור בן/ת זוג (שאָר) שמלאו לו 80 שנה:** משולמת בשיעור 1% מהסכום הבסיסי.
- **תוספת השלמת הכנסה (ראו לעיל קצבת אורח ותיק).**

מבוטחים שזכאים לפי חוק הביטוח הלאומי גם לקצבת אורח ותיק וגם לקצבת שאירים, משולמת להם מחצית קצבת שאירים נוסף על קצבת אורח ותיק מלאה.

קצבאות אורח ותיק ושאירים לפי הסכמים אחרים

קצבאות אלה (להלן קצבאות מיוחדות) משולמות למי שאינם זכאים לקצבה על-פי חוק הביטוח הלאומי והן ממומנות במלואן בידי האוצר. מדובר בעיקר בעולים שהיו בני 62 או יותר ביום עלייתם ולכן אין הם מבוטחים על-פי חוק הביטוח הלאומי, ובתושבים חוזרים שלא צברו את תקופת האכשרה הנדרשת לקבלת הקצבה על-פי החוק. שיעורי הגמלה זהים לשיעורי הקצבה לפי חוק, כפוף למבחן הכנסות.

סכום הגמלה המיוחדת הוא כגובה קצבת אורח ותיק בסיסית. הזכאים לקצבאות המיוחדות אינם מקבלים תוספת בגין ותק או בגין דחיית קצבה. לבני 80 ויותר משולמת תוספת בגין גיל. השלמת ההכנסה המרבית המשולמת להם שווה לזו המשולמת למקבלי הקצבאות לפי חוק הביטוח הלאומי. השינויים בגיל הזכאות לקצבה חלים גם על מקבלי הקצבאות המיוחדות.

אזרח ותיק ושאיירים

תשלומים ושירותים אחרים

- **מענק פטירה:** משולם לבן/בת זוג של אדם שנפטר והיה זכאי לקצבת אזרח ותיק או קצבת שאירים (לפי חוק הביטוח הלאומי), ובהעדר בן זוג – לילד כהגדרתו בחוק הביטוח הלאומי (ב-9,930 2024 ש"ח).
- **דמי קבורה:** כל נפטר בישראל זכאי לקבורה ללא תשלום. דמי הקבורה משולמים בידי הביטוח הלאומי, והם אמורים לכסות את הוצאות יום הקבורה בעבור כל מי שמובא לקבורה בישראל בידי חברת קבורה בעלת רישיון מתאים. אוכלוסיות הנוהגות לקבור שלא באמצעות חברות קבורה יכולות לקבל לידיהן דמי קבורה אלה.
- **תעריף דמי הקבורה** נקבע לפי גיל הנפטר⁵ ולפי מספר הקבורות שביצעה חברת הקבורה באותה שנה. זו רשאית במצבים מסוימים לגבות תשלום בעבור הקבורה (רכישת קבר בחיים, רכישה לאחר פטירה בחלקה מיוחדת וקבורה בבית עלמין סגור). ב-2024 שולמו דמי קבורה בעבור כ-47.3 אלף קבורות (הנתונים מוסיפים להתעדכן ואינם סופיים) בסך כולל של כ-406 מיליון ש"ח.
- **מענק חימום:** משולם פעם בשנה למשפחות שבהן אחד מבני הזוג לפחות הגיע לגיל פרישה והוא היה זכאי לאחד מאלה בחודש אחד לפחות בחודשים אוקטובר-דצמבר: תוספת השלמה לנכות, השלמת הכנסה או הטבות לפי חוק הבטחת הכנסה. סכום המענק בשנת 2024 היה 700 ש"ח (ראו להלן **שינויי חקיקה**). בסך הכל שולם לכ-302 אלף משפחות מענק בסכום כולל של כ-206 מיליון ש"ח.
- **מענק מעבר בגין העלאת גיל הפרישה לנשים:** משולם בתנאים מסוימים לנשים ילידות 1960-1966 שאינן עובדות בהגיען לגיל 62 (ולפני גיל הפרישה). סכום המענק עד 4,000 ש"ח והוא משולם למשך ארבעה חודשים⁶.
- **שירות הייעוץ לאזרח הוותיק ולמשפחתו:** משנות ה-70 מפעיל הביטוח הלאומי שירות ייעוץ לאזרחים ותיקים, שבמסגרתו אזרחים ותיקים מתנדבים תומכים בעמיתיהם (ראו להלן).

שינויי חקיקה 2020-2024

העלאת גיל הפרישה לנשים

- **גיל הפרישה לנשים** עולה מ-62 ל-65 בהדרגה במשך 11 שנים: בשלוש השנים הראשונות (2022-2024) בארבעה חודשים בכל שנה ובשמונה השנים שלאחר מכן (2025-2032) בשלושה חודשים בכל שנה (חוק ההסדרים לשנים 2021-2022).

5 קיים תעריף לקבורת תינוק שטרם מלאו לו חודש ותעריף נוסף לשאר.
6 ראו להלן **שינויי חקיקה**.

- מקבלות דמי אבטלה ילידות 1960 ואילך שהגיעו לגיל 57 יהיו זכאיות לעד 125 ימי אבטלה נוספים.⁷
- מענק מעבר בגין העלאת גיל הפרישה: מיועד לנשים בנות 62 שגיל פרישתן נדחה עקב שינוי החקיקה (ילידות 1960-1966) שאינן עובדות ושטרם הגיעו לגיל הפרישה, אם מתקיימים בהן התנאים האלה: צברו תקופת אכשרה לקצבת אזרח ותיק; אינן מקבלות קצבה מהביטוח הלאומי (נכות כללית, הבטחת הכנסה, דמי אבטלה או מזונות) ולא קיבלו בעבר דמי אבטלה בהתאם לתוספת ימי האבטלה שזכאיות להן נשים ילידות 1960 ואילך שהגיעו לגיל 57; הכנסותיהן מפנסיה ומקצבאות אינן עולות על 73.5% מהשכר הממוצע (בשנת 2024 9,214 ש"ח); הכנסותיהן מהון בשנת המס הקודמת היו לכל היותר 60 אלף ש"ח. סכום המענק עד 4,000 ש"ח לחודש והוא משולם לתקופה של עד ארבעה חודשים. סכום המענק המלא תלוי בשנת הלידה של האישה וממנו מופחתים הכנסות מפנסיה ומקצבאות. בשנת 2024 שולמו מענקים בסך כ-20.4 מיליון ש"ח.⁸
- תוספת למקבלות גמלה להבטחת הכנסה: משולמת לילידות 1960-1964 שמלאו להן 62 אך עדיין לא הגיעו לגיל הפרישה. שיעור התוספת 7.95% מהסכום הבסיסי בכל חודש (ב-2024 780 ש"ח). עד סוף 2025 הן יהיו זכאיות להטבות הנלוות בדומה למי שהגיעו לגיל פרישה.
- עודכן הגיל המרבי שבו נשים צריכות להיות תושבות ישראל לראשונה כדי להיות זכאיות לקצבת אזרח ותיק לפי חוק הביטוח הלאומי – מ-62 לגיל הפרישה לפי שנת לידתן. כלומר עולה חדשה תוכל להיות מבוטחת לגמלאות אזרח ותיק ושאינם כל עוד עלתה ארצה לפני גיל הפרישה כפי שנקבע בתיקון החוק וצברה תקופת אכשרה מתאימה. הגיל המרבי לגברים נשאר כשהיה – 62 (חוק ההסדרים לשנים 2021-2022).

העלאת קצבת נכות כללית

- ב-2018 נקבע שעד שנת 2021 יוגדלו קצבאות הנכות לסכום של 3,700 ש"ח. מי שעוברים מקצבת נכות לקצבת אזרח ותיק וזכאים להשלמה לנכות קיבלו את התוספות האלה (במחירי 2021):
- במרץ 2018: 239 ש"ח למי שהגיע לגיל פרישה עד 28/2/18 ו-477 ש"ח למי שהגיע לגיל פרישה לאחר מכן.
- ינואר 2020: מענק לפי דרגת האי-כושר⁹ (לדרגת נכות מלאה – 196 ש"ח). המענק שולם בארבעה מועדים: 10/2020, 12/2020, 3/2021 ו-6/2021.
- יולי 2021¹⁰: למי שהגיעו לגיל פרישה לפני 1/2021 – הקצבה הוגדלה ב-190 ש"ח לכל דרגות הנכות (ההפרשים ליולי-דצמבר 2020 שולמו בדצמבר 2021); למי שהגיעו לגיל פרישה

7 ראו שינויי חקיקה בפרק אבטלה בדוח זה.

8 תשלומים אלה כוללים גם תשלומים למפרע בעבור שנים קודמות.

9 ראו תיבה בפרק נכות בדוח השנתי 2020.

10 בחוק ההתייעלות הכלכלית 2021-2022 נקבע כי ההגדלה ל-3,700 ש"ח תיעשה למפרע מיולי 2021.

אזרח ותיק ושאיירים

לאחר מכן – הקצבה הוגדלה לפי דרגת האי-כושר (לדרגת נכות מלאה – 379 ש"ח). התוספת בגין 2021 שולמה בשתי פעימות: בנובמבר 2021 שולמו הפרשים בעבור ינואר-יוני 2021 (בקיצוץ המענקים ששולמו) ובדצמבר שולמו הפרשים ליתרת השנה.

בשנת 2022 הוקפא השכר הממוצע ולכן לא השתנה הסכום הבסיסי הנגזר ממנו ועקב כך גם קצבת נכות כללית וקצבת אזרח ותיק עם תוספת השלמה לנכות (ראו פרק נכות כללית). בהתאם לחוק ההתייעלות הכלכלית לשנים 2021-2022, בינואר 2023 קצבת נכות כללית התעדכנה ב-9.82% – שיעור עליית השכר הממוצע בינואר 2023 ביחס לשכר הממוצע המתוקן בינואר 2020 (השכר הממוצע בתוספת 2.45%).

הקלות בזכאות לקצבת אזרח ותיק בגיל הפרישה

בחוק ההתייעלות הכלכלית לשנים 2020-2021, סכום ההכנסה שאינו מובא בחשבון לצורך מבחן הכנסות לקצבת אזרח ותיק בגיל הפרישה עד גיל הזכאות הוגדל בשתי פעימות: (א) בינואר 2022 ליחיד מ-57% מהשכר הממוצע ל-63.97% ולמי שיש עימו תלוי אחד מ-76% ל-85.3%. (ב) בינואר 2023 הוגדל ליחיד ל-73.45% (9,208 ב-2024) ולמי שיש עימו תלוי אחד ל-97.93% (12,277 ב-2024). השיעורים להרכבי משפחה אחרים נותרו ללא שינוי.

הקלות בזכאות להשלמת הכנסה

- ב-2021 הוחלט להגדיל משנת 2022 את קצבת אזרח ותיק ושאיירים עם תוספת השלמת הכנסה ל-70% משכר המינימום ליחיד בן פחות מ-70 ובהתאם גם למבוגרים יותר ולהרכבי משפחה אחרים. בינואר 2022 סכומי הגמלה עודכנו על-פי עליית מדד המחירים לצרכן כך שהגמלה ששולמה בפועל היתה גבוהה מ-70% משכר המינימום שנשאר קבוע באותה שנה.
- שווי הרכב שבעטיו נשללת הזכאות להשלמת הכנסה בגיל הפרישה הוגדל בינואר 2022 וב-2024 היה ערכו 63,180 ש"ח.
- שווי הרכב שאינו מובא בחשבון במבחן ההכנסות להשלמת הכנסה בגיל הפרישה למי שאינו עובד הוגדל בינואר 2022, וב-2024 היה ערכו 10,855 ש"ח.
- סכום ההכנסה מעבודה שאינו מובא בחשבון במבחן ההכנסות להשלמת הכנסה הוגדל בינואר 2022 ל-23.5% מהשכר הממוצע ליחיד (2,946 ש"ח ב-2024) ו-27.5% (3,447 ש"ח ב-2024) למי שאינו יחיד.
- הופחת שיעור הקיצוץ של הכנסות מעבודה מעבר להכנסה שאינה מובאת בחשבון למבחן ההכנסות (דיסריגרד) לאימהות עצמאיות¹¹ המקבלות תוספת השלמת הכנסה - מ-60% ל-25% עד 4,238 ש"ח (נכון ל-2024). מעבר לסכום זה שיעור הקיצוץ נשאר 60%. השינוי הופעל כחוראת שעה מינואר 2017 לשנתיים, ובינואר 2019 הוארך לשנתיים נוספות. עקב פיזור הכנסות בדצמבר 2020 חל דין רציפות החקיקה, והוראת השעה נשארה בתוקף אף

11 גם אבות עצמאים.

מעבר לשנתיים. במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית לשנים 2021–2022 הוארך שוב תוקפה של הוראת השעה עד סוף 2022. עקב פיזור הכנסת וכניסתה של כנסת חדשה חל דין רציפות חקיקה והוראת השעה נשארה תקפה עד תום שלושת החודשים הראשונים לתקופת כהונתה של הכנסת הנכנסת. לאחר מכן נקבע בחוק ההתייעלות הכלכלית לשנים 2024-2023 שהוראת השעה תעוגן כהוראת קבע בחוק הביטוח הלאומי.

תשלום למפרע למקבלי השלמת הכנסה

הזכאות לתוספת השלמת הכנסה למגיעים לגיל הפרישה תיבחן למפרע (רטרואקטיבית) לכלל התובעים לתקופה של עד 12 חודשים מיום הגשת התביעה (במקום שישה חודשים למקבלי שאירים ומי שעברו מנכות, והיעדר זכאות למפרע לאחרים) החל בתביעות שהוגשו מ-8/12/2020.

יציאה לחו"ל

בשנת 2020 חלו שינויים בנושא יציאה לחו"ל. לפירוט ראו דוח שנתי 2023.

דמי אבטלה ייחשבו להכנסה מעבודה

מחודש מרץ 2020 דמי אבטלה נחשבים להכנסה מעבודה לצורך מבחני הכנסות לקצבאות אזור ותיק ושאירים ולתוספת השלמת הכנסה (אך לא למבחני הכנסות לקצבאות מיוחדות או להגדרת תלויים¹²). תחילה נקבע השינוי כהוראת שעה עד דצמבר 2022 אולם עקב פיזור הכנסת וכניסתה של כנסת חדשה חל דין רציפות חקיקה, והוראת השעה נשארה תקפה עד תום שלושת החודשים הראשונים לתקופת כהונתה של הכנסת הנכנסת. לאחר מכן נקבע בחוק ההתייעלות הכלכלית לשנים 2024-2023 שהוראת השעה תעוגן כהוראת קבע בחוק הביטוח הלאומי.

הגדלת מענק החימום

בחוק ההתייעלות הכלכלית לשנים 2021–2022 הוגדל מענק החימום לשנת 2023 ב-200 ש"ח לסך של 818 ש"ח. בתחילת השנה שולמה מקדמה בסך 200 ש"ח ושאר הסכום שולם במועדו. עוד נקבע כי בשנת 2024 יהיה סכום המענק 700 ש"ח. בשנת 2025 גובה המענק ישוב להיות 6.4% מהסכום הבסיסי, כפי שהיה עד שנת 2022.

מענק מיוחד לבני 67 ויותר – חרבות ברזל

בשל מלחמת חרבות ברזל נקבע בהוראת שעה כי המוסד לביטוח לאומי ישלם מענק למי שפוטר מהעבודה או יצא לחל"ת שלא מרצון מ-7/10/2023 אך מפאת גילו אינו זכאי לדמי אבטלה. המענק שולם בעבור התקופה שבין ה-7/10/23 ועד סוף חודש דצמבר 2023 בלבד (הוראת שעה – חרבות ברזל).

12 ראו תיבה 1 בפרק אזור ותיק ושאירים בדוח השנתי 2021.

אזרה ותיק ושאיירים

מענק מיוחד למפונים בני/בנות 67 ויותר

בשל מלחמת חרבות ברזל נקבע כי המוסד לביטוח לאומי ישלם מענק לתושבי יישובים מפונים שמפאת גילם אינם זכאים לדמי אבטלה והם אינם עובדים, ובתנאי שמתקיים בהם אחד התנאים האלה: קיבלו מענק מיוחד לבני 67 ויותר לפחות באחד מהחודשים אוקטובר, נובמבר ודצמבר 2023; עבדו כשכירים במשך שלושה חודשים רצופים לפחות החל בינואר 2024 ופוטרו או הוצאו לחל"ל ל-30 ימים לפחות; קיבלו דמי אבטלה מאוקטובר 2023 ואילך וזכאותם לדמי אבטלה הופסקה כיוון שהגיעו לגיל 67. המענק משולם בעבור הימים בחודש שבהם הזכאים היו מחוסרי עבודה. גובה המענק ליום הוא 75% מהשכר שלפני הפסקת העבודה אך לא יותר מ-134 ש"ח ליום. המענק משולם בעבור התקופה שבין חודש ינואר 2024 ועד חודש מאי 2025¹³ בהתאם למועדי הפינוי של יישוב המגורים.

עודכן תקנות דמי קבורה

ביולי 2022 עודכנו תקנות דמי קבורה באופן מקיף. השינויים נכנסו לתוקף למפרע מינואר 2022:

- הוגדרו תנאי זכאות לתשלום בגין הובלת נפטרים לקבורה אזרחית.
- השתנו התעריפים לחברות הקבורה על-פי מספר הקבורות שהן עושות, לשלושה תעריפים: עד 52 קבורות, 53-365 קבורות, ויותר מ-365 קבורות.
- בוטל תעריף הקבורה בגין תינוקות וילדים בני עד 10 שנים ונקבעו שני תעריפים בלבד – תינוק לפני שמלאו לו חודש ומי שמלאו לו חודש.
- נקבעה **תוספת ביסוס** שתשולם על-פי סוג הקרקע וסוג הקבורה במקרה של קבורה רוויה.
- נקבעה **תוספת תחזוקה** בגין קבורה רוויה שתשולם כדי לעודד קבורה רוויה, על-פי עלויות אחזקת מבנה הקבורה ובהתאם לסוג הקבורה.
- נקבעה תוספת תשלום בסך 841 ש"ח (נכון ל-2023) לעידוד **קבורת רבים** (קבורה של שלושה נפטרים או יותר זה מעל זה בחלקת קבר אחת).
- נקבעה תוספת תשלום בסך 632 ש"ח (נכון ל-2023), לפי מדד פריפריאלי בגין **קבורת מכפלה** (קבורה של שני נפטרים זה מעל זה בחלקת קבר אחת), ברשות מקומית השייכת לאשכולות 1-4 במדד הפריפריאלי (על-פי הלמ"ס).
- יוגדל התעריף בגין **קבורת מכפלה** או **קבורת רבים** במקרים שבהם רשיון קבורה אחד יחליף לפחות 70% מרשיונות הקבורה שהוקצו ליישובים שבתחום מועצה אזורית אחת (הוראת שעה לשלוש שנים, 2022-2024).

13 בחודש פברואר 2025 נקבע כי המענק ישולם עד חודש מאי 2025 וכי אם תקופת הפינוי מהיישובים תוארך יוארך גם תשלום המענק עד חודש אוגוסט 2025 לכל המאוחר. תושבי היישובים בעוטף עזה, שבהחלטת הממשלה 1478 מיום 29.2.2024 נקבע כי היה אפשר לחזור אליהם, היו זכאים למענקים עד סוף חודש מרץ 2024.

מקבלי הקצבאות

מקבלי קצבת אזרח ותיק ושאיירים

בשנת 2024 שילם הביטוח הלאומי קצבאות אזרח ותיק לפי חוק הביטוח הלאומי (להלן **לפי חוק**) ולפי הסכמים אחרים (להלן **גמלאות מיוחדות**) לכ-1.1 מיליון איש בממוצע לחודש, וקצבאות שאירים לכ-87 אלף איש נוספים בממוצע לחודש (לוח 1). בסך הכל גדל ב-2024 מספרם של כלל מקבלי אזרח ותיק ושאיירים בשיעור של 2.6% ושל מקבלי קצבאות אזרח ותיק ב-2.9%. מספר המקבלים קצבת אזרח ותיק לפי חוק גדל ב-2023 ב-3.3% ומספר המקבלים קצבת שאירים לפי חוק (לא כולל מחצית שאירים) ירד ב-1.3%. כ-142 אלף ממקבלי קצבת אזרח ותיק קיבלו גם מחצית שאירים בממוצע לחודש, וכ-110 אלף קיבלו השלמה לקצבת נכות (דצמבר 2024) (ראו להלן).

לוח 1: מקבלי קצבאות אזרח ותיק ושאיירים לפי סוג הקצבה (ממוצע לחודש). 2024–2022

סוג הקצבה	מספר המקבלים (ממוצע לחודש)			שינוי שנתי (%)	
	2022	2023	2024	2023	2024
סך הכל	1,128,479	1,161,965	1,192,474	3.0	2.6
אזרח ותיק – סך הכל	1,039,325	1,073,593	1,105,223	3.3	2.9
לפי חוק הביטוח הלאומי	999,542	1,033,151	1,066,885	3.4	3.3
לפי הסכמים אחרים	39,782	40,442	38,338	1.7	-5.2
שאיירים – סך הכל	89,154	88,372	87,251	-0.9	-1.3
לפי חוק הביטוח הלאומי	88,966	88,197	87,088	-0.9	-1.3
לפי הסכמים אחרים	188	175	163	-6.9	-6.9

מספר המקבלים קצבאות מיוחדות (מקבלי אזרח ותיק ושאיירים שהם בדרך כלל עולים) עלה במעט בשנת 2023 (ב-1.7% לעומת 2022) ולאחר מכן שב למגמה המתמשכת וירד ב-5.2% בשנת 2024. בשנים 1996-1990 גדל חלקם בכלל המקבלים עד ליותר מ-15%, אך מ-1997 החל לרדת בהדרגה עד 3.2% ב-2024. נתונים אלה משקפים את מגמת ההאטה בקצב הגידול של אוכלוסייה זו מהמחצית השנייה של שנות ה-90 ולאחר מכן את הירידה בגודלה – תוצאה של הירידה במספר העולים שעלו בגיל מבוגר והתמותה בקרב הקשישים שבהם. הירידה נבלמה בשל הגידול במספר העולים בשנת 2022 המקבלים קצבאות מיוחדות.

רוב מקבלי קצבאות אזרח ותיק ושאיירים הם נשים (62%). הפער בין מספר הנשים למספר הגברים המקבלים קצבת אזרח ותיק הוא בעיקר תוצאה של ההבדלים בין המינים בתוחלת החיים ובגיל הפרישה: גיל הפרישה לנשים נמוך יותר ותוחלת החיים שלהן גבוהה יותר ולכן הן מקבלות קצבת אזרח ותיק שנים רבות יותר. הפער בקצבאות השאיירים גדול אף יותר, והוא נובע גם מהבדלים בתוחלת החיים כאמור וגם ממבחני ההכנסות הנדרשים מאלמנים ללא ילדים אך לא מאלמנות (לוח 2).

אזרח ותיק ושאיירים

לוח 2: מקבלי קצבאות אזרח ותיק ושאיירים לפי סוג הקצבה ומין (ממוצע לחודש), 2024

סוג הקצבה	מספר המקבלים (ממוצע)			שיעור מהמקבלים (%)	
	סך הכל	גברים	נשים	גברים	נשים
סך הכל	1,192,474	453,276	739,198	38.0	62.0
אזרח ותיק - סך הכל	1,105,223	446,103	659,120	40.4	59.6
לפי חוק הביטוח הלאומי	1,066,885	432,252	634,633	40.5	59.5
לפי הסכמים אחרים	38,338	13,851	24,487	36.1	63.9
שאיירים - סך הכל	87,251	7,173	80,078	8.2	91.8
לפי חוק הביטוח הלאומי	87,088	7,171	79,917	8.2	91.8
לפי הסכמים אחרים	163	2	161	1.2	98.8

מקבלי תוספת השלמת הכנסה

מקבלי קצבאות אזרח ותיק ושאיירים שאין להם מקורות הכנסה נוספים, או שהכנסתם ממקורות נוספים נמוכה, זכאים לקבל השלמה לקצבתם מכוח חוק הבטחת הכנסה. בשנת 2024 כ-204.9 אלף משפחות קיבלו תוספת זו. 17.0% ממקבלי קצבאות אזרח ותיק ושאיירים קיבלו תוספת השלמת הכנסה (לוח 3).

83.5% ממקבלי הקצבאות המיוחדות מקבלים תוספת השלמת הכנסה לעומת 15% ממקבלי קצבאות לפי חוק. הם מהווים 15.3% ממקבלי השלמת הכנסה בעוד שחלקם בקרב כלל מקבלי קצבאות אזרח ותיק ושאיירים הוא 3.1%. הקצבאות המשולמות לפי הסכמים אחרים מותנות במבחן הכנסות, ולכן אין זה מפתיע ששיעור הזכאים להשלמת הכנסה בקרב העולים הזכאים לקצבאות מיוחדות גבוה מאוד (לוח 3).

שיעור מקבלי השלמת הכנסה בקרב מקבלי קצבת שאירים לפי חוק גבוה יחסית לשיעורם בקרב מקבלי קצבת אזרח ותיק לפי חוק הביטוח הלאומי (לוח 3), זאת בשל כמה סיבות: (א) אלמנים ללא ילדים זכאים לקצבת שאירים בכפוף למבחן הכנסות, כלומר נוטים להיות בעלי הכנסות נמוכות יחסית. (ב) יש תוספות המשולמות בקצבת אזרח ותיק שאינן משולמות בקצבת שאירים – תוספת בגין דחיית קצבה ותוספת השלמה לנכות – כך שהקצבה של הזכאים לתוספות אלה גבוהה יותר. (ג) כ-12% ממקבלי קצבת אזרח ותיק מקבלים בנוסף מחצית קצבת שאירים כך ששך הכנסתם עולה.

לוח 3: מקבלי קצבאות אזרח ותיק ושאיירים לפי סוג הקצבה ומספר התלויים*, דצמבר 2024

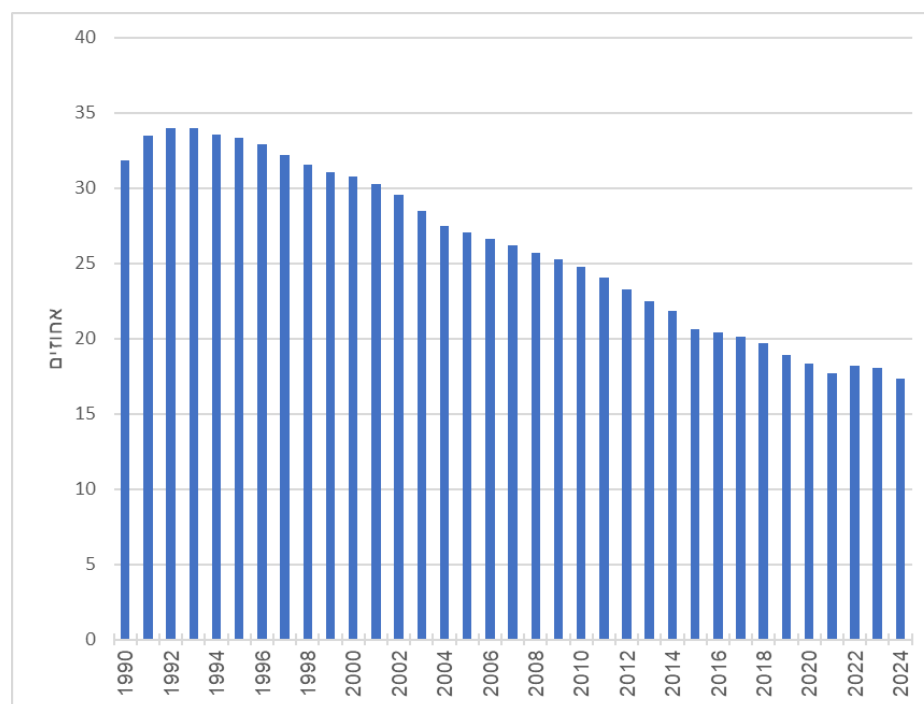
מספר התלויים				סך הכל	סוג הקצבה
3 ויותר	2	1	ללא		
3,742	6,667	54,161	1,138,239	1,202,809	אזרח ותיק ושאיירים – סך הכל
13.3	14.1	34.9	16.2	17.0	מזה: המקבלים השלמת הכנסה (%)
					אזרח ותיק
756	2,719	41,991	1,033,394	1,078,860	לפי חוק הביטוח הלאומי
35.6	19.0	32.2	13.0	13.8	מזה: מקבלים השלמת הכנסה (%)
55	94	5,003	32,299	37,451	לפי הסכמים אחרים
80.0	77.7	90.6	82.5	83.6	מזה: מקבלים השלמת הכנסה (%)
					שאיירים
2,929	3,850	7,154	72,399	86,332	לפי חוק הביטוח הלאומי
6.3	9.1	11.4	32.9	29.1	מזה: מקבלים השלמת הכנסה (%)
2	4	13	147	166	לפי הסכמים אחרים
-	75.0	46.2	63.9	62.0	מזה: מקבלים השלמת הכנסה (%)

* באזרח ותיק – כולל בן זוג (שאינו מקבל קצבת אזרח ותיק בזכות עצמו ועומד בתנאים) או ילדים; בשאיירים – כולל ילדים.

מתחילת שנות ה-90 ועד שנת 2021 ירד בהדרגה שיעור מקבלי תוספת השלמת הכנסה מכלל מקבלי קצבאות אזרח ותיק ושאיירים. בשנת 2022 נרשמה עלייה בשיעור מקבלי תוספת השלמת הכנסה. בשנה זו התמתנה הירידה במספר המשפחות המקבלות קצבאות מיוחדות עם השלמת הכנסה, וכן חלה עלייה במספר המשפחות המקבלות קצבת אזרח ותיק לפי חוק עם תוספת השלמת הכנסה. בשנת 2024 נרשמה שוב ירידה בשיעור מקבלי תוספת השלמת הכנסה מכלל מקבלי קצבאות אזרח ותיק ושאיירים. שיעור מקבלי תוספת השלמת הכנסה ב-2024 היה כ-17.3%, נמוך במעט בהשוואה לשנת 2021 (תרשים 1).

אזרח ותיק ושאיירים

תרשים 1: שיעור מקבלי קצבאות אזרח ותיק ושאיירים בתוספת השלמת הכנסה (ממוצע לחודש), 1990-2024

בשנים 2010-2014 מספרם של מקבלי קצבאות אזרח ותיק לפי חוק עם השלמת הכנסה עלה בכ-4% בשנה בממוצע. ב-2015 העלייה נבלמה עקב חוק נכי רדיפות הנאצים וחוק ההטבות לניצולי שואה, אך ב-2016-2018, לאור העלאת סכומי הקצבה, שבה והתחזקה מגמת העלייה. ב-2019-2021 התייצב המספר, וב-2022, לאור העלאת סכומי הקצבה והקלות במבחן ההכנסות, מספרם שב וגדל באופן ניכר - ב-9% לעומת 2021. בשנת 2023 מספרם של מקבלי קצבאות אזרח ותיק לפי חוק עם השלמת הכנסה עלה במידה מתונה וב-2024 ירד במעט.

בשנים 1990-2001, בעקבות הצטרפותם של עולים רבים שהגיעו בגל העלייה של שנות ה-90 למקבלי קצבאות מיוחדות, גדל מספר המשפחות המקבלות קצבאות מיוחדות עם השלמת הכנסה. מ-1993 מספרן ירד בהדרגה (חוץ מב-2002), בעיקר עקב הירידה במספר העולים האלה. גם השינויים בחוק נכי רדיפות הנאצים ובחוק ההטבות לניצולי שואה כאמור (מ-2014) הביאו לירידה ניכרת במספרן של משפחות אלה.

מקבלי קצבאות אזרח ותיק ומחצית שאירים

מבוטחים שזכאים לפי חוק הביטוח הלאומי גם לקצבת אזרח ותיק וגם לקצבת שאירים, משולמת להם קצבת אזרח ותיק במלואה ומחצית קצבת שאירים (להלן **שתי הקצבאות**). מקבלי קצבאות אזרח ותיק ושאיירים מכוח הסכמים מיוחדים אינם זכאים לקבל את שתי הקצבאות בו זמנית.

בדצמבר 2024 קיבלו את שתי הקצבאות כ-143 אלף אלמנות ואלמנים (שהם 12.3% בכלל המקבלים קצבת אזרח ותיק לפי חוק הביטוח הלאומי), 92.7% בהם נשים (לוח 4). שיעורן הגבוה של הנשים אינו מפתיע, מכמה סיבות: (א) אלמנה ללא ילדים זכאית לקצבה ללא מבחן הכנסות, בניגוד לאלמן ללא ילדים שזכאותו מותנית במבחן הכנסות. (ב) נשים נישאות בדרך כלל לגברים מבוגרים מהן ותוחלת החיים שלהן גבוהה יותר. (ג) הרוב המכריע של הגברים מבוטחים בביטוח שאירים ובכך מקנים זכאות לקצבה לבנות זוגם במקרה של פטירה (לעומת הנשים, המבוטחות רק אם אינן נשואות או שצברו תקופת אכשרה כעובדות מחוץ לביתן).

שיעור הגידול במספרם של מקבלי מחצית קצבת שאירים דומה לשיעור הגידול של כלל מקבלי קצבת אזרח ותיק לפי חוק (2.9%-ו-2.8% בדצמבר 2023 בהשוואה לדצמבר 2024, בהתאמה).

גילם הממוצע של מקבלי שתי הקצבאות גבוה מגילם של כלל הזכאים לקצבת אזרח ותיק לפי חוק: גברים – 79.9 לעומת 76.2 בהתאמה, ונשים – 79.4 לעומת 74.3 בהתאמה, זאת מאחר שפטירת בני הזוג מתרחשת בגיל מתקדם יותר.

בדצמבר 2024 היה הסכום הממוצע של שתי הקצבאות יחד 4,088 ש"ח, כשליש ממנו קצבת שאירים. קצבת השאירים הממוצעת לנשים גבוהה משל הגברים, משום שתוספת הוותק לקצבה משולמת על-פי ותק הביטוח של הנפטר, וזה נוטה להיות גבוה יותר אצל גברים.

לוח 4: מקבלי קצבת אזרח ותיק ומחצית קצבת שאירים לפי מאפיינים שונים, דצמבר 2024

נשים	גברים	סך הכל	
132,995	10,410	143,405	סך כל המקבלים
10.95	21.33	11.71	מקבלי השלמת הכנסה (%)
4,082	4,170	4,088	קצבה ממוצעת (ש"ח)
1,304	1,208	1,297	מזה: חצי קצבת שאירים (ש"ח)
79.4	79.9	79.4	גיל ממוצע

מקבלי קצבת אזרח ותיק לנכה

קצבת נכות משולמת עד גיל הפרישה, ומגיל הפרישה משולמת במקומה קצבת אזרח ותיק בתוספת השלמה לסכום קצבת הנכות ששולמה לפני גיל הפרישה.

בדצמבר 2024 קיבלו כ-110 אלף איש (מחציתם נשים) קצבת אזרח ותיק עם השלמה לסכום קצבת הנכות. בעקבות התיקון בחוק הביטוח הלאומי שהתקבל ב-2002 עלה מספר מקבלי ההשלמה לסכום קצבת נכות. עד 2018 קצב הגידול היה גבוה למדי – 7%-13% לשנה, מ-2019 התמתן מאוד, ובין השנים 2019-2023 שיעור הגידול היה כ-4%-5% לשנה. ההאטה בקצב הגידול כ-20 שנה לאחר התיקון לחוק נובעת מפטירתם של זכאים (תוחלת החיים מגיל הפרישה היא כ-20 שנה). בדצמבר 2024 נרשמה עלייה של 7.9% לעומת דצמבר 2023 (לוח 5). בשנים

אזרח ותיק ושאיירים

הבאות יתברר אם העלייה בשיעור הגידול ב-2024 היא חריגה או תחילתה של מגמה הנובעת בין היתר מהצמדת קצבת הנכות לשכר הממוצע.

הסכום הממוצע של הקצבה בדצמבר 2024 היה 4,158 ש"ח, כשליש ממנו (33%) השלמה לקצבת נכות. 13.8% מן המקבלים השלמה לנכות (15,223 איש) היו זכאים גם להשלמת הכנסה, 52.0% בהם נשים. שיעור הגברים שקיבלו השלמת הכנסה היה נמוך במעט משיעור הנשים – 13.2% ו-14.4% בהתאמה.

הסכום הממוצע של קצבת אזרח ותיק עם השלמה לנכות צפוי לגדול עם השנים בשל שתי סיבות: האחת היא סכום ההשלמה, שהוגדל למקבלי השלמה לנכות לפי תאריך הגעתם לגיל הפרישה – ככל שזה היה מאוחר יותר כך גדלה התוספת (לפי שלוש קבוצות: עד מרץ 2018, ממרץ 2018 עד ינואר 2021, ומינואר 2021 ואילך); והסיבה האחרת היא עדכון קצבת הנכות: מ-2022¹⁴ זו מתעדכנת לפי שיעור עליית השכר הממוצע לפי חוק הביטוח הלאומי שעלה בעשור האחרון יותר משעלה מדד המחירים לצרכן המשמש לעדכון קצבת אזרח ותיק ותוספת השלמת הכנסה (חוץ מ-2021-2022 שבהן הוקפא השכר הממוצע). עקב כך שיעור הזכאים להשלמת הכנסה בקרבם נמצא בירידה.

כצפוי, קצבתם הממוצעת של מקבלי השלמה לנכות שהחלו לקבל קצבת אזרח ותיק מינואר 2021 ואילך היתה גבוהה מזו של אלה שהחלו לקבל קצבת אזרח ותיק לפני ינואר 2021 (ראו לעיל **שינויי חקיקה**) – 4,205 ש"ח בממוצע לעומת 4,130 ש"ח בממוצע בהתאמה. בהתאם לכך, שיעור מקבלי השלמת הכנסה בקרב מקבלי השלמה לנכות שהחלו לקבל קצבת אזרח ותיק מינואר 2021 ואילך היה נמוך במידה ניכרת בהשוואה לאלה שהחלו לקבל קצבת אזרח ותיק לפני ינואר 2021 (5.3% לעומת 18.4% בהתאמה).

בקרב הזכאים לקצבת אזרח ותיק שהצטרפו ב-2024 (להלן **המצטרפים**) היו 14.7% (10,454 איש) זכאים לתוספת השלמה לנכות בדצמבר 2024, 40.3% בהם נשים. שיעור הנשים המצטרפות נמוך עקב שיעורן בקצבת נכות. כ-3.9% מהמצטרפים שקיבלו השלמה לגובה קצבת הנכות היו זכאים גם לתוספת השלמת הכנסה.

14 ב-2022 הוקפא השכר הממוצע לפי חוק הביטוח הלאומי ולפיכך העדכון החל בפועל בינואר 2023 (ראה פרק נכות).

לוח 5: מקבלי קצבת אזרח ותיק לנכה לפי מאפיינים שונים, דצמבר 2024

נשים	גברים	סך הכל	
54,899	55,292	110,191	סך כל המקבלים
14.4%	13.2%	13.8%	מזה: מקבלים השלמת הכנסה (%)
4,082	4,233	4,158	קצבה ממוצעת (ש"ח)
1,334	1,387	1,361	מזה: השלמה לנכות וקח"ן (ש"ח)
70.6	73.8	72.2	גיל ממוצע
4,210	6,244	10,454	מצטרפים חדשים
2.9%	4.6%	3.9%	מזה: מקבלים השלמת הכנסה (%)
4,051	4,339	4,223	קצבה ממוצעת (ש"ח)
1,401	1,470	1,442	מזה: השלמה לנכות (ש"ח)

מקבלי תוספת ותק

תוספת ותק משולמת למקבלי קצבת אזרח ותיק לפי חוק בעבור כל שנת ביטוח, ושיעורה 2% מהקצבה הבסיסית (כולל תוספות ביטוחיות) לכל שנת ביטוח ולא יותר מ-50% מהקצבה (כלומר בעבור 25 שנים לכל היותר). מ-2017, בעקבות השינוי לעניין תוספת הוותק¹⁵, עלה שיעור המקבלים את התוספת, כמו גם מספר השנים הממוצע שבעבורן היא משולמת. שיעור המקבלים (בקרוב מקבלי קצבת אזרח ותיק לפי חוק ביטוח הלאומי) הגיע ב-2024 ל-98.6% (97.6% מהנשים ו-100% מהגברים) (לוח 6). מרבית הזכאיות לקצבת אזרח ותיק לפי חוק וללא תוספת ותק הן נשים שצברו תקופת אכשרה כעקרות בית בלבד (נשים נשואות שלא עבדו מחוץ לביתן). שיעורן של אלה בקרב מקבלות קצבת אזרח ותיק לפי חוק יורד עם השנים.

תוספת הוותק הממוצעת בקרב כלל המקבלים הגיעה ל-43.6% מהקצבה הבסיסית בעבור 21.8 שנים בממוצע, ובקרב מקבלי התוספת 44.2%, כלומר תשלום בעבור 22.1 שנים בממוצע. השיעור הממוצע לגברים היה גבוה משל הנשים – 47.8% לעומת 40.6% בלבד בהתאמה. הסיבות המרכזיות לפער בין גברים לנשים הן שלגברים התוספת משולמת בגין כל שנת ביטוח ואילו כאשר נשים נשואות אינן עובדות מחוץ לביתן (עקרות בית) הן אינן משלמות דמי ביטוח ואינן צוברות את הוותק לתוספת. בנוסף, גיל הפרישה לזכאות לקצבת אזרח ותיק לנשים נמוך מגיל הפרישה לגברים. מרבית הנשים מתחילות לקבל קצבת אזרח ותיק בגיל הפרישה. לכן מספר השנים שבהן נשים הפורשות בגיל הפרישה יכולות לצבור ותק ביטוח, נמוך יותר. העלאת גיל הפרישה לנשים צפויה להגדיל את תוספת הוותק המשולמת לנשים ולצמצם את הפער. העלייה בשיעור התוספת בין 2017 ל-2024 ניכרת בקרב הנשים (מ-28.2% ל-40.6% בהתאמה) יותר מאשר בקרב הגברים (43.1% ו-47.8% בהתאמה), מאחר שבעת החלת השינוי לעניין

15 בחוק ההסדרים ל-2017-2018 נקבע שתוספת הוותק למקבלי הקצבאות לפי חוק הביטוח הלאומי, ששולמה עד אז משנת הביטוח ה-11, תשולם משנת הביטוח הראשונה. לפירוט ראו **דוח שנתי 2017** – שינויי חקיקה.

אזרח ותיק ושאיירים

תוספת הוותק¹⁶ שיעור המקבלים תוספת **מרבית** בקרב הגברים היה גבוה משיעורם בקרב הנשים (בדצמבר 2017 76.7%-ו 28.8% בהתאמה, ובדצמבר 2024 87.4%-ו 58.1% בהתאמה).

מאז שינוי החקיקה מוסיף להצטמצם הפער בשיעור הזכאים לתוספת בין המצטרפים החדשים (להלן **המצטרפים**) לכלל המקבלים (98.6%-ו 98.8% בהתאמה נכון ל-2024), כיוון שגם בקרב כלל המקבלים כמעט כל הגברים זכאים למלוא התוספת ומספר הנשים ללא תוספת ותק הולך ופוחת. שיעור התוספת הממוצעת של המצטרפים גבוה מזה של שאר המקבלים (45.9%-ו 43.6% בהתאמה) וגם פער זה מצטמצם עם השנים בעקבות החקיקה¹⁷, השינוי בהשתתפות נשים בתעסוקה והשינוי בהרכב המקבלים - פטירה של מקבלים ותיקים שלא היה להם מלוא הוותק והצטרפות של מקבלים בעלי ותק גבוה.

בקרוב הנשים המצטרפות שיעורן של הזכאיות לתוספת ותק דומה לשיעורן בקרב כלל הזכאיות (97.6% בשתי הקבוצות) ואילו שיעור התוספת בקרב המצטרפות גבוה במעט בהשוואה לכלל המקבלות (42.6% לעומת 40.6%). בקרב הגברים המצטרפים אין שינוי לעומת השנים הקודמות - כ-100% מהם מקבלים תוספת ששיעורה 48.9% במוצע. בקרב המצטרפים הפער לטובת הגברים ב-2023 היה 6.3 נקודות האחוז. פער זה גבוה במעט מהפערים שהיו בשנים 2019-2020 אך מאז השינוי בשנת 2017 נרשמה מגמה של צמצום הפער בשיעור התוספת בין גברים לנשים לאורך זמן (לוח 6).

למקבלי קצבת שאירים מוענקת תוספת הוותק שהנפטר היה זכאי לה. ברוב המקרים שבהם משולמת קצבת שאירים לבני זוג שאינם זכאים לקצבת אזרח ותיק או ליתומים, מקבלי הקצבה זכאים לתוספת (98%). התוספת הממוצעת בקרב הזכאים לה היא 43.4% בממוצע, ומשמעותה תוספת בעבור 21.7 שנים. כצפוי שיעור הזכאות לתוספת ותק בקצבת שאירים שמשולמת לשאירים של גברים שנפטרו גבוה בהשוואה לשיעור הזכאות בקצבות שמשולמות לשאירים של נשים – 99% לעומת 93% בהתאמה. בקרב הזכאים לתוספת גובה התוספת הממוצעת לקצבה שמשולמת לשאירים של גברים גבוהה מזו של שאירים של נשים – 44.3% לעומת 32.5% בהתאמה.

16 ראו הערה 13.

17 ראו הערה 13.

לוח 6: מקבלי קצבת אזרח ותיק לפי חוק הביטוח הלאומי על-פי התוספת המשולמת ושיעורה הממוצע, 2019-2024 (דצמבר)

שיעור התוספת הממוצעת לכלל מקבלי הקצבה (אחוזים)			שיעור המקבלים תוספת בכלל המקבלים (אחוזים)			שנה
נשים	גברים	סך הכל	נשים	גברים	סך הכל	
תוספת ותק						
38.6	47.1	42.0	96.6	100.0	97.9	*2019
43.0	48.7	45.8	98.4	100.0	99.2	**2019
39.1	47.2	42.4	96.9	100.0	98.1	*2020
43.5	48.9	46.1	98.2	100.0	99.0	**2020
39.6	47.4	42.7	97.1	100.0	98.2	*2021
42.2	48.9	45.4	97.3	100.0	98.6	**2021
39.9	47.6	43.0	97.3	100.0	98.4	*2022
42.2	48.9	45.8	97.1	100.0	98.7	**2022
40.3	47.7	43.3	97.4	100.0	98.5	*2023
42.4	48.9	45.8	97.3	100.0	98.7	**2023
40.6	47.8	43.6	97.6	100.0	98.6	*2024
42.6	48.9	45.9	97.6	100.0	98.8	**2024
תוספת דחיית קצבה						
2.7	2.1	2.5	15.0	14.8	15.0	*2019
3.9	2.0	3.0	20.3	16.6	18.5	**2019
2.9	2.1	2.5	15.7	15.3	15.5	*2020
4.2	2.1	3.2	22.0	18.1	20.0	**2020
3.0	2.1	2.6	16.2	15.7	16.0	*2021
4.1	2.2	3.2	19.7	17.9	18.9	**2021
3.1	2.1	2.7	16.9	16.2	16.6	*2022
5.4	2.2	3.7	26.6	18.2	22.1	**2022
3.3	2.2	2.8	17.5	16.6	17.2	*2023
5.1	2.1	3.5	24.6	17.7	21.0	**2023
3.4	2.2	2.9	18.1	16.9	17.6	*2024
4.8	1.9	3.3	22.3	16.3	19.2	**2024

* כלל המקבלים.

** המצטרפים באותה שנה.

מקבלי תוספת דחיית קצבה

קצבת אזרח ותיק משולמת בגיל הפרישה עד גיל הזכאות ומותנית במבחן הכנסות מעבודה או מהון. יחיד שהכנסתו אינה עולה על 73.45% מהשכר הממוצע באותה שנה (9,208 ש"ח בשנת 2024) זכאי לגמלה מלאה (לזוג – 97.93% מהשכר הממוצע, 12,277 ש"ח בשנת 2024). על כל שקל שמעל הכנסה זו מנוכות מהקצבה 60 אג' (קצבה מופחתת) עד איפוס הקצבה. מי שהכנסתו

אזרח ותיק ושאיירים

גבוהה יותר אינו זכאי לקצבה. כמו כן, מי שזכאי לקצבה מופחתת בשל הכנסותיו מעבודה יכול לבחור לדחות את קבלת הקצבה.

מקבלי קצבת אזרח ותיק שבחלק מהשנים שבין גיל הפרישה לגיל הזכאות לא קיבלו קצבה בשל הכנסותיהם מעבודה או שהיו זכאים לקצבה מופחתת ובחרו לדחות את קבלת הקצבה, זכאים לתוספת דחיית קצבה בשיעור 5% מהקצבה הבסיסית (לרבות תוספות ביטוחיות) לכל שנה של דחייה. תוספת דחיית הקצבה נמוכה בדרך כלל מתוספת הוותק, וגם מספר מקבליה קטן יותר. בשנים 2022 ו-2023 הועלה סכום ההכנסה שאינה מובאת בחשבון לצורך מבחן הכנסות (ראו לעיל שינויי חקיקה), מהלך שצפוי לצמצם את מספר הזכאים לתוספת.

שיעור המקבלים תוספת דחיית קצבה עולה במהלך השנים – מ-13.4% ב-2015 ל-17.6% ב-2024, עלייה של 4.2 נקודות האחוז. ב-2015 שיעור המקבלים בקרב גברים היה 13.6%, 4 נקודות האחוז יותר מאשר בקרב נשים. עם השנים גדל שיעור המקבלים הן בקרב גברים והן בקרב נשים, כאשר קצב הגידול בקרב הנשים גדול יותר. ב-2018 שיעור הגברים והנשים היה זהה – 14.5%, ומאז שיעור הנשים היה גדול יותר: 18.1% מהנשים ב-2024 לעומת 16.9% מהגברים. שיעור הזכאות הגבוה יותר בקרב נשים נובע ככל הנראה מכך שגיל הפרישה של נשים נמוך מזה של הגברים, ולכן הן יכולות לדחות את קבלת הקצבה שנים רבות יותר לעומת הגברים (ראו הסבר להלן).

התוספת הממוצעת בקרב כלל מקבלי הקצבה גדלה במתינות עם השנים, מ-2.2% ב-2015 ל-2.9% ב-2024. מגמה זו משקפת עלייה אצל הנשים (מ-2.4% ל-3.4%) לעומת יציבות אצל הגברים (2.1% עד 2.2% בכל התקופה). אף כי שיעור הגברים המקבלים תוספת גדל, התוספת הממוצעת בשל דחיית קבלת הקצבה בקרב מקבלי התוספת ירדה בין 2015 ל-2024 מ-15.4% ל-12.8%, כלומר מתוספת בגין 3.1 שנים לתוספת בגין 2.6 שנים. ירידה זו נבעה מהעלאת גיל הפרישה לגברים מ-65 ל-67, שצמצמה את שנות הדחייה האפשריות מ-5 ל-3 כך שבמהלך השנים חלק הולך וגדל ממקבלי הקצבה יכלו לצבור לכל היותר 3 שנות דחייה. בקרב הנשים היו שני שינויים: גיל הפרישה עלה מ-60 ל-62 בשנים 2004-2009 ומוסיף לעלות בהדרגה מ-62 ל-65 בשנים 2022-2032, וגיל הזכאות עלה מ-65 ל-70. מאחר שקצב העלייה היה שונה במהלך השנים, עלה מספר שנות הדחייה האפשריות במהלך התקופה ולאחר מכן הצטמצם, והדברים באו לידי ביטוי בתוספת הממוצעת של נשים המקבלות תוספת דחיית קצבה. בשנת 2024 התוספת הממוצעת לנשים שדחו את קבלת הקצבה היתה 18.7%, כלומר תוספת בגין דחייה של 3.7 שנים. העלאת גיל הפרישה לנשים שהחלה משנת 2022 צפויה לצמצם את התוספת הממוצעת בשל הצמצום ההדרגתי של שנות הדחייה האפשריות.

בקרוב הגברים המצטרפים שיעור המקבלים תוספת ירד בין השנים 2023-2024, מ-17.7% ב-2023 ל-16.3% ב-2024. בקרב הנשים המצטרפות נרשמה ירידה בשיעור המקבלות תוספת מ-24.6% ב-2023 ל-22.3% ב-2024. עם זאת, שיעור המצטרפות שמקבלות תוספת נותר גבוה בהשוואה לשנים מוקדמות יותר. שיעור המקבלים את התוספת בקרב המצטרפים לעומת כלל המקבלים אותה הוסיף להיות גבוה. בדומה לכלל המקבלים, גם בקרב המצטרפים יותר נשים נוטות לדחות את הקצבה מאשר גברים והתוספת הממוצעת שלהן גבוהה במידה ניכרת מזו של

הגברים. הפער בין הגברים לנשים בשיעור המקבלים תוספת ובגובה התוספת הממוצעת גדול יותר בקרב המצטרפים מאשר בקרב כלל מקבלי הקצבה.

הגברים המצטרפים שדחו את קצבתם זכאים לתוספת של 11.8% בממוצע, כלומר הקצבה נדחית בממוצע ב-2.4 שנים. כ-57.8% מהם זכאים לתוספת בעבור 3 שנים – תקופת הדחייה המרבית עבור גברים. בקרב הנשים תקופת הדחייה המרבית ארוכה יותר, והמצטרפות היו זכאיות לתוספת של 21.4%, כלומר 4.3 שנים. הבדל נוסף הוא בגיל תחילת קבלת הקצבה: בקרב הנשים המצטרפות המקבלות את התוספת, כ-80% החלו לקבל את הקצבה לפני גיל הזכאות (70) וכ-20% החלו לקבלה בגיל הזכאות, ואילו אצל הגברים המצב הפוך – כ-20% החלו לקבל את הקצבה לפני גיל 70 וכ-80% בגיל 70. יש לזכור כי לנשים מספר שנים רב יותר בין גיל הפרישה לזכאות.

בשל העלאת גיל הפרישה לנשים בהדרגה ל-65 והשארת גיל הזכאות 70 והעלאת סף ההכנסה המזכה בגמלה מלאה, צפוי שיעור התוספת בקרב הנשים לרדת, כלומר מספר השנים המזכות אותן בתוספת יקטן בהדרגה.

רמת הקצבאות והיקף התשלומים

רמת הקצבאות

קצבאות אזור ותיק ושאיירים הבסיסיות מתעדכנות לפי העלייה במדד המחירים לצרכן, ולכן בשנים 2015-2017, שבהן המדד ירד, הן לא השתנו. ב-2018 הן עלו ב-0.3%, ב-2019 ב-1.2% וב-2020 ב-0.3% – בהתאם לעליית המדד¹⁸. ב-2021 הן שוב נותרו ברמתן משום שהמדד ירד ובשנים 2022, 2023 ו-2024 הקצבאות הוגדלו ב-2.4%, ב-5.3% וב-3.3% בהתאמה. כאחוז מהשכר הממוצע לשכיר הקצבה הבסיסית ירדה מעט הן למי שאין עימם תלויים והן למי שיש עימם תלויים. מאחר שהעדכון נעשה לפי המדד ולא לפי השכר הממוצע הנמצא בעלייה, הקצבה נשחקת בהשוואה לשכר הממוצע (לוח 7). בשנת 2020 ניכרה שחיקה חדה שנבעה בחלקה מעלייה חריגה בשכר הממוצע למשרת שכיר עם יציאתם לחל"ת של עובדים בשכר נמוך והשינויים שחלו עקב כך בהתפלגות השכר במשק. בשנים 2021-2022 נרשמה יציבות שלאחריה נמשכה מגמת השחיקה של הקצבה לעומת השכר הממוצע. בשנת 2024 השכר הממוצע למשרת שכיר עלה ב-5.6% בעוד מדד המחירים עלה ב-3.3%, כך שמגמת השחיקה של הקצבה לעומת השכר הממוצע נמשכה (לוח 7).

18 העדכון נעשה בינואר ונקבע לפי מדד נובמבר ביחס לנובמבר שלפניו.

אזרח ותיק ושאיירים

לוח 7: קצבאות אזרח ותיק ושאיירים בסיסיות לפי הרכב המשפחה
וקבוצת הגיל, 2019-2024

שנה	ללא תלויים		עם בן/בת זוג תלוי/ה		אלמנה/עם 2 ילדים*	
	מחירי 2024 (ש"ח)	אחוז מהשכר הממוצע למשרת שכיר	מחירי 2024 (ש"ח)	אחוז מהשכר הממוצע למשרת שכיר	מחירי 2024 (ש"ח)	אחוז מהשכר הממוצע למשרת שכיר
טרם מלאו להם 80						
2019	1,758	14.8	2,642	22.3	2,871	24.2
2020	1,773	14.0	2,665	21.0	2,895	22.8
2021	1,747	13.6	2,626	20.5	2,853	22.2
2022	1,714	13.6	2,576	20.4	2,799	22.1
2023	1,732	13.4	2,603	20.2	2,828	22.0
2024	1,736	13.1	2,609	19.7	2,834	21.4
בני 80 ויותר						
2019	1,857	15.6	2,740	23.1	2,970	25.0
2020	1,873	14.8	2,765	21.8	2,995	23.6
2021	1,846	14.4	2,725	21.3	2,951	23.0
2022	1,811	14.4	2,672	21.2	2,896	22.9
2023	1,830	14.2	2,700	21.0	2,926	22.8
2024	1,834	13.8	2,707	20.4	2,932	22.1

* לא כולל קצבאות ילדים.

לוח 8: קצבאות אזרח ותיק ושאיירים ממוצעות לפי סוג הזכאות,
דצמבר 2024

ללא השלמת הכנסה		עם השלמת הכנסה		סוג הזכאות
ש"ח	אחוז מהשכר הממוצע למשרת שכיר	ש"ח	אחוז מהשכר הממוצע למשרת שכיר	
2,941	22.2	4,131	31.1	יחיד המקבל קצבה בזכות עצמו
3,967	29.9	6,476	48.8	יחיד המקבל תוספת בגין בן/בת זוג*
5,859	44.1	6,476	48.8	זוג שכל אחד מקבל קצבה בזכות עצמו
5,038	38.0	8,109	61.1	אלמנה/ה המקבלת תוספת בגין 2 ילדים

* בן הזוג אינו זכאי לקצבה בזכות עצמו.

רוב הזכאים מקבלים קצבה בסכום הגבוה מהקצבה הבסיסית בשל התוספות השונות. סכום הקצבה הממוצעת ליחיד ללא השלמת הכנסה הוא 2,941 ש"ח בהשוואה לקצבה הבסיסית של 1,736 ש"ח. במקרה של בני זוג שהגיעו לגיל פרישה, משולמות בדרך כלל שתי קצבאות בסכום של אזרח ותיק ליחיד, כלומר 5,859 ש"ח לזוג בממוצע (לוח 8).

גובה הקצבאות עם תוספת השלמת הכנסה לעומת הסכום הבסיסי נותר ללא שינוי עד דצמבר 2015, אז הן הוגדלו למי שאין עימם תלויים ב-4.4%-6.3% לפי קבוצת הגיל. לאחר מכן הן הוגדלו בינואר 2017, בינואר 2018 ובינואר 2022 בשיעורים של 9%-11.7% (לפי גיל), 1%-2.3% (לפי גיל) ו-14.6% (לכל הגילים) בהתאמה. ביתר השנים השינוי בגובה הקצבה נבע מהצמדתו למדד המחירים (לוח 1⁹). בשנים 2022-2023 סכום הקצבה ליחיד עם תוספת השלמת הכנסה היה גבוה מ-70% משכר המינימום ובשנת 2024 הוא היה כ-70% משכר המינימום (לאחר העלאת שכר המינימום באפריל).

לוח 9: קצבאות אזור ותיק ושאיירים בתוספת השלמת הכנסה למי שאין עימם תלויים, לפי קבוצת גיל, 2017-2024

שנה	עד גיל 70		79-70		גיל 80 ויותר	
	מחירים שוטפים (ש"ח)	אחוז מהסכום הבסיסי	מחירים שוטפים (ש"ח)	אחוז מהסכום הבסיסי	מחירים שוטפים (ש"ח)	אחוז מהסכום הבסיסי
2017	3,112	35.99	3,140	36.31	3,211	37.13
2018	3,189	36.77	3,221	37.13	3,252	37.49
2019	3,228	36.77	3,259	37.13	3,291	37.49
2020	3,237	36.77	3,269	37.13	3,301	37.49
2021	3,237	36.77	3,269	37.13	3,301	37.49
2022	3,799	42.14	3,836	42.55	3,873	42.96
2023	4,000	42.14	4,039	42.55	4,078	42.96
2024	4,132	42.14	4,172	42.55	4,213	42.96

היקף התשלומים

ב-2024 גדל ריאלית סכום התשלומים של ענף אזור ותיק ושאיירים (ללא הוצאות מינהל) בשיעור של 2.3%: תשלומי הקצבאות לפי חוק הביטוח הלאומי (להלן **לפי חוק**) גדלו ב-3.2% אך תשלומי הקצבאות לפי הסכמים אחרים הצטמצמו ב-3.7% (לרבות תוספת השלמת הכנסה לכלל קצבאות אזור ותיק ושאיירים, בהן הקצבאות לפי חוק). העלייה בסכום התשלומים ב-2024 נובעת מהעלייה בקצבה בהתאם לעלייה במדד של 3.3% והשינוי במספר מקבלי הקצבאות – גידול של 2.9% בקצבאות אזור ותיק ושאיירים לפי חוק וירידה של 5.2% במספר מקבלי הקצבאות לפי הסכמים אחרים (לוח 10 ולוח 1).

חלקם של תשלומי הענף בכלל תשלומי הגמלאות היה בשנת 2023 33.3%. בשנים 2010-2019 היה חלקם של התשלומים יציב יחסית – 37.7%-39.6%, אך ב-2020-2021, בעיקר בשל הגידול העצום בתשלומי אבטלה, ירד חלקם ל-28.1% ב-2020 ו-31.2% ב-2021. בשנת 2022 עלה חלקם

19 בלוח מוצג גובה הקצבה למי שאין עימו תלויים. גם הקצבאות למי שיש עימם תלויים הוגדלו.

אזרח ותיק ושאיירים

ל-36.4%, אף שגיל הפרישה לנשים נדחה ומספר הנשים שהצטרפו למקבלי הקצבה פחת לעומת שנים קודמות. הסיבה נעוצה בחלקה בירידה הניכרת בחלקם של תשלומי אבטלה לאחר משבר הקורונה. בשנת 2023 שיעור תשלומי הענף מתוך כלל תשלומי הגמלאות²⁰ ירד ל-33.3%. באותה שנה עלה החלק היחסי של תגמולי המילואים, של תגמולים לנפגעי פעולות איבה, של תשלומי האבטלה ושל גמלאות נוספות. בשנת 2024 חלקם של תשלומי הגמלאות בענף אזרח ותיק ושאיירים ירד ל-28.4%, בעיקר בגלל העלייה בהיקף תגמולי המילואים שהיוו 15.8% מכלל תשלומי הגמלאות בשנת 2024 לעומת 5.2% בשנת 2023 ו-1.4% בשנת 2022²¹ וכן בגלל העלייה בתשלומים השונים לנפגעי פעולות איבה.

לוח 10: תשלומי קצבאות בענף אזרח ותיק ושאיירים* (מיליוני ש"ח).
2019-2023

2024	2023	2022	2021	2020	2019	
						מחירים שוטפים
47,414	44,965	41,106	37,747	36,605	35,265	סך כל התשלומים
41,815	39,324	35,795	33,890	32,621	31,207	לפי חוק הביטוח הלאומי
5,596	5,639	5,310	3,854	3,979	4,053	לפי הסכמים אחרים
						מחירי 2023
47,414	46,346	44,152	42,325	41,657	39,897	סך כל התשלומים
41,815	40,532	38,446	38,000	37,124	35,305	לפי חוק הביטוח הלאומי
5,596	5,812	5,703	4,322	4,529	4,585	לפי הסכמים אחרים

* ללא הוצאות מינהל.

שירות הייעוץ לאזרח הוותיק ומשפחתו

הזכויות בביטוח הלאומי המוקנות לאדם בגיל פרישה בכסף או בעין (שירותים) – קצבת אזרח ותיק, קצבת שאירים, השלמת הכנסה וסיעוד – חשובות לקיומו. שירות הייעוץ לאזרח הוותיק ולמשפחתו מהווה שירות משלים לאזרח הוותיק ומתמקדים בתמיכה רגשית וחברתית ובסיוע בתהליך מיצוי הזכויות – הנגשת שירותי הביטוח הלאומי, מתן מידע והפניה פעילה גם לשירותים אחרים בקהילה. שירותי הייעוץ לאזרח הוותיק ומשפחתו נערכים הן בשיחות פנים אל פנים והן בשיחות טלפון. בנוסף מתקיימים ימי מידע, קבוצות תמיכה וסדנאות לקהלי יעד.

בשנים האחרונות נעשו שינויים בפעילויות שירותי הייעוץ. ב-2020 (בעקבות מגפת הקורונה) הומרו ביקורי הבית הראשוניים **לייעוץ מורחב** וב-2021 נוספו לביקורי הבית החברתיים הקבועים גם שיחות טלפון חברתיות קבועות. ב-2022 נוסף שירות חדש - **שובר לעתיד** – סדנאות לקראת פרישה לעובדים בעלי שכר נמוך (ראו להלן) וב-2023 סדנאות לעקרות בית

20 לא כולל מענקים מיוחדים במהלך מלחמת "חרבות ברזל" ומענק מעבר בשל העלאת גיל פרישה לנשים.
21 חלקם של תשלומי הגמלאות בענף אזרח ותיק ושאיירים מתוך כלל הגמלאות מלבד תגמולי המילואים היה 33.8% בשנת 2024 לעומת 35.1% ב-2023 ו-36.9% בשנת 2022.

בנושא השלמת תקופת אכשרה לקצבת אזרח ותיק. בשנת 2024 חלה ירידה במספרם של חלק מהשירותים ובכללם במספרם של סדנאות שובר לעתיד, בעיקר בשל מצב המלחמה.

לוח 11: מקבלי השירותים בייעוץ לאזרח הוותיק ומשפחתו לפי סוג השירות.
2024-2019

2024	2023	2022	2021	2020	2019	סוג השירות
5,353	5,963	2,912	1,401	3,677	18,174	ביקורי בית ראשוניים
6,457	6,010	5,455	5,526	6,426	8,079	ביקורי בית שבועיים קבועים
218,445	221,035	201,167	204,778	219,099	184,389	שיחות טלפון וקבלת קהל
81	81	87	56	34	74	קבוצות תמיכה
87	62	65	33	45	149	ימי מידע
9	28	20				הכנה לפרישה – שובר לעתיד
13	12					סדנאות לעקרות בית

ביקורי בית ראשוניים

עד משבר הקורונה נערכו ביקורי בית חד פעמיים בקרב כלל אוכלוסיות היעד של שירות הייעוץ לקשיש. מאז משבר הקורונה השירות הניתן לאוכלוסיות אלו מתבצע במסגרת שיחות טלפון יזומות (ראו פירוט להלן). כיום שירות ביקורי הבית הראשוניים ניתן בעיקר לבני מאה ומעלה ולקשישים בודדים המרותקים לבתיהם ומעוניינים בביקורי בית חברתיים קבועים. בשנת 2024 התקיימו כ-5,400 ביקורי בית ראשוניים, קצת פחות מבשנת 2023. (לוח 11).

ביקורי בית קבועים

אזרחים וותיקים המרותקים לבתיהם ואינם מנהלים קשר חברתי קבוע, מספק ותומך עשויים לחוש בדידות. ביקורי הבית החברתיים הקבועים מתקיימים עם אזרחים וותיקים החשים בדידות ומעוניינים בקשר קבוע עם מתנדב/ת. במסגרת הביקורים הקבועים נוצרים קשרים עמוקים ומשמעותיים. ב-2024 התקיימו ביקורי בית שבועיים קבועים אצל כ-6,500 אנשים (לוח 11). משנת 2021 התווספו שיחות טלפון חברתיות.

שיחות טלפון וקבלת קהל

עד שנת 2019 שיחות הטלפון שנערכו במסגרת שירותי הייעוץ לאזרח הוותיק ומשפחתו היו שיחות ייעוץ ביוזמת הפונים. בעקבות התפרצות מגפת הקורונה הורחבו שיחות הטלפון גם לשיחות ביוזמת השירות: ב-2020 נוספו שיחות ייעוץ מורחב וב-2021 שיחות חברתיות קבועות.

שיחות ייעוץ ביוזמת הפונים: המענה הניתן כולל הסברים וסיוע בתהליך מיצוי הזכויות, סיוע במילוי טפסים, בירורים, הפניה פעילה לגורמים אחרים בביטוח הלאומי ובקהילה, הכוונה

אזרח ותיק ושאיירים

ותמיכה. הייעוץ ניתן בשפות שונות ונערך פנים אל פנים בסניפים או בשיחות טלפון לסניפים ולמרכז המידע והתמיכה הארצי.

שיחות ייעוץ מורחב: ב-2020 (בעקבות מגפת הקורונה) הומרו ביקורי הבית הראשוניים לשיחות ייעוץ מורחב טלפוניות הנערכות ביוזמת המתנדבים. קהל היעד של שיחות הייעוץ המורחב כולל את רוב אוכלוסיות היעד של שירות הייעוץ לקשיש. עם אוכלוסייה זו נמנים בני 90 ויותר, זכאי סיעוד המוגדרים כ"בודדים" ושאינם מבקרים במרכז יום, אלמנים ואלמנות בשנת התאלמנותם הראשונה, בני ובנות זוג של זכאי סיעוד ועוד. מדובר בקבוצות המצויות במצבים של מעבר, אובדן או משבר או עשויות להיות במצב סיכון. בדומה לביקורי הבית הראשוניים, שיחות אלה נועדו לאתר צרכים, לתת מידע וייעוץ מקצועי ולספק תמיכה רגשית ונפשית. בשנת 2024 נערכו הן שיחות ייעוץ מסוג זה והן ביקורי בית ראשוניים (ראו פירוט לעיל).

שיחות חברתיות קבועות: מתקיימות כחלופה לביקורים קבועים במקרים בהם הקשיש מתגורר בפריפריה בה לא ניתן לבקר או על פי העדפתו. בשנת 2024 נערכו כ-49,000 שיחות טלפון שבועיות קבועות עם כ-1,000 אנשים.

קבוצות תמיכה לאלמנות ואלמנים

כמו בכל גיל, גם בגיל מבוגר התאלמנות עשויה להוות משבר קשה. שירות הייעוץ מציע לאלמנות ואלמנים מבוגרים בשנת התאלמנותם הראשונה להשתתף בקבוצות תמיכה המסייעות בעיבוד האבל, התארגנות מחדש ובהמשך התנהלות לצד האבל והאובדן. ב-2024 פעלו 81 קבוצות כאלה ברחבי הארץ (לוח 11).

ימי מידע

ימי המידע מיועדים בעיקר לאנשים לפני גיל פרישה. בימי המידע ניתן מידע על זכויות בביטוח הלאומי, מוצגים ערוצי הפניות השונים וניתנת הרצאה בנושא רלוונטי לשלב חיים זה, כגון משמעות הפרישה מעבודה והתנהלות כלכלית. ימי המידע מהווים בסיס נוסף לקשר מתמשך עם האזרחים הוותיקים כמו גם אמצעי להסברה ולהעברת מסר שלפיו שירות הייעוץ לאזרח הוותיק ומשפחתו הוא מעתה המען לפניות בכל הקשור למיצוי זכויות ולתמיכה. במסגרת ימי המידע ניתנות גם תשובות פרטניות למשתתפים.

ב-2024 התקיימו 87 ימי מידע, מתוכם 17 באמצעות הזום. מספר ימי המידע ב-2024 היה גבוה לעומת השנים 2022-2023 אך נותר נמוך בהשוואה לשנת 2019 שבה עדיין לא הושקו סדנאות הכנה לפרישה (אלה החלו ב-2022) (לוח 11).

סדנאות הכנה לפרישה

בשנת 2022 הושקו שירות חדש בשם **שובר לעתיד** – סדנה של ארבעה מפגשים המיועדת לאנשים לקראת פרישה שהשתכרו שכר נמוך. תוכני הסדנה עוסקים בהיבטים כלכליים, אישיים וחברתיים בדגש על מיצוי זכויות בביטוח הלאומי. בשנת 2022 התקיימו 20 סדנאות, בכל אחת השתתפו כ-25 אנשים, וב-2023 התקיימו 28 סדנאות (לוח 11).

סדנאות לעקרות בית

עקרות בית רבות אשר עבדו תקופה מסוימת בחייהן אך לא צברו תקופת אכשרה מספיקה לקצבת אזרח ותיק אינן מודעות לכך שהשלמת תקופת עבודה קצרה עשויה לזכות אותן בקצבת אזרח ותיק כבר בגיל פרישה ולא רק בגיל הזכאות (גיל 70). השירות יוזם שיחות טלפון לאותן נשים ומזמין אותן לסדנה של מפגש אחד שבה ניתן הסבר בנושא זה ומוצגות אפשרויות תעסוקה ברמה המקומית. בשנת 2024 התקיימו 12 סדנאות בסניפים השונים בארץ.